

Banská Štiavnica – mesto štôlní a tajchov.

Výlety po zaujímavých miestach Slovenska či blízkej Moravy sa stali pre záhradkárov z Poriadia už takou príjemnou tradíciou. V sobotu 27.5.2017 bola našim cieľom Banská Štiavnica a jej okolie.

Banská Štiavnica je starobylé centrum baníctva a ťažby rúd a hlavne striebra na Slovensku. Mesto vrátane jeho technických pamiatok z čias intenzívnej ťažiarkej činnosti v 17 a 18.storočí sú zapísané v zozname Svetového a kultúrneho dedičstva UNESCO od roku 1993.

Veľké množstvo historických pamiatok aj prírodných krás Banskej Štiavnice a jej okolia sa nedá navštíviť za jeden deň, preto bolo veľmi ťažké vybrať také miesta, ktoré budú pre účastníkov výletu najzaujímavejšie, pestré svojím zameraním a zároveň aj fyzicky zvládnuteľné aj pre starších výletníkov.

Kaštieľ v Svätom Antone.

Našou prvou zastávkou bol kaštieľ v Svätom Antone. Jeho história je od polovice 19 stor. do II. svetovej vojny úzko spojená s rodom Koháryovcov a Coburgovcov, ktoré boli prepojené rodinnými zväzkami s poprednými panovníckymi rodmi vtedajšej Európy. Posledný majiteľ Ferdinand Coburg bol zároveň aj bulharským cárom a tento kaštieľ obýval až do roku 1944.

Majitelia kaštieľa boli vášniví poľovníci a práve zbierka poľovníckych trofejí je najväčšia na Slovensku. Zaujímavá prírodovedná výstava v kaštieli predstavuje okrem poľovníckych trofejí aj výstavu poľovníckych zbraní, nástrojov pre rybárstvo, sokolarstvo ako aj expozíciu fauny okolitej krajiny. Po prehliadke sme sa mohli krátko poprechádzať v rozsiahlom anglickom parku v okolí kaštieľa.

Banské múzeum v prírode.

Ďalšou našou zastávkou bolo Banské múzeum v prírode v Banskej Štiavnici spojené s farami do štôlne Bartolomej. Nevie, či už niekto do bane fáral, ale určite to bol nevšedný zážitok. Najskôr sme si prezreli rôzne stavebné pamiatky a objekty, ktoré sa viažu k vykonávaniu banskej činnosti na povrchu baní a taktiež expozíciu nájdených hornín. Oblečení do ochranných plášťov, s prilbami a kahancami sme potom zostúpili pod kopec k ústiu samotnej štôlne Bartolomej. Sprievodkyňa nás oboznámila s históriou baníctva v kraji, samotným vznikom baní a spôsobmi dobývania rudy v rôznych obdobiach. Pohyb v miestami dosť úzkych štôlniach vykovaných pod zemou bol niekedy spomalený, občasný ťuknutie hlavou o skalu nám potvrdilo, že prilby na hlavách sú ozaj potrebné. Prekvapujúca bola tiež informácia o množstve vody okolo nás. Podľa výkladu sme sa pohybovali v dvoch poschodiach chodieb, z ktorých musí byť neustále odčerpávaná voda, aby nenastalo zatopenie ako u spodných asi desiatich poschodí. Názorne nám vysvetlila funkciu systému tajchov, ktoré boli založené ako sieť nádrží na zachytávanie vôd, slúžich na pohon čerpacích a ťažobných banských strojov ešte v polovici 18 storočia. Okolité tajchy dnes už slúžia len na rekreačné účely prípadne ako zdroje pitnej vody, ale v čase svojho vzniku boli základom pre rozvoj čerpacích techník aj v iných banských revíroch. Ťažobná činnosť bola najintenzívnejšia od 16.storočia do začiatku 20.storočia, v roku 1994 bola ťažba ukončená.

Prehliadka mesta Banská Štiavnica.

Poslednou zastávkou nášho výletu bolo samotné mesto Banská Štiavnica. Takmer dvojhodinová prehliadka mesta začala v jeho centre, pri barokovom morovom stĺpe na námestí Svätej Trojice.

Počas podrobného výkladu sme si vypočuli históriu vzniku. Známa povest' o dvoch jašteričkách zlatej a striebornej hovorí, že práve dve malé jašteričky ukázali chudobnému pastierovi miesto, kde sa pod zemou nachádza hruda zlata a striebra. História bola ale prozaickejšia, už v 13.storočí tieto miesta osídlili prví nemeckí baníci. Spolužitie ľudí rôznych národností a vierovyznaní v minulých storočiach poukazuje na vysokú dávku vzájomnej tolerancie, ktorá je aj v dnešnom svete veľmi potrebná.

V Štiavnici je „do kopca“ asi všetko, námestie i bočné uličky. A preto sú nad centrom miesta s krásnymi výhľadmi na celé mesto. Zhora je možné vidieť hlavné námestie, Starý zámok s expozíciou baníctva, Nový zámok venovaný protitureckým bojom ale predovšetkým najväčšiu dominantu celého mesta Kalváriu. Krátky deň a bohatý program výletu nám nedovolil osobne na ňu vystúpiť, ale už len

pohľad túto nádhernú sakrálnu stavbu je impozantný. Kalvária spolu s krížovou cestou, tromi kostolmi a sedemnástimi zastaveniami je jednou z najkrajších v Európe. Bola postavená rádcom jezuitských mníchov na pozemkoch evanjelickej cirkvi, ktoré boli katolíckej cirkvi darované za podmienky, že tieto miesta budú slúžiť všetkým ľuďom bez rozdielu viery, čo je pre ľudí 21.storočia tiež krásny odkaz našich predkov. V budúcom roku by mala byť ukončená rozsiahla rekonštrukcia objektov, čím sa krása tohto miesta určite posilní.

Počas prehliadky mesta sme sa prešli aj botanicou záhradou v strede ktorej sa nachádza budova Lesníckej a baníckej akadémie. Sídlila v nej prvá technická škola na svete, ktorá vznikla na podnet Márie Terézie a fungovala od roku 1735 do konca I.svetovej vojny. Videli sme budovu evanjelického gymnázia, kde pôsobili a študovali aj Pavol Dobšinský, Andrej Sládkovič, Sándor Petoffy či z novších rokov slovenskí herci Valach, Pántik, sestry Vašáryové. Tiež sme sa odfotožovali so štiavnickým Náckom, svojráznou postavičkou tohto mesta. Videli sme dom Pišlovcom, odkiaľ pochádzala slávna Marína, láska Andreja Sládkoviča, ktorej venoval vraj najväčšiu slovenskú lúboštnú báseň.

Štiavnický betlehem.

Na existenciu krásneho dreveného betlehemu nás upozornila v závere prehliadky pani sprievodkyňa. Kým betlehemy sú spravidla venované hlavne náboženskej tematike, tento dokumentuje práve baníctvo, všetky činnosti spojené s ťažbou rúd v meste, všetky jeho dominanty, na malom priestore sa tu dá vidieť ako žili a pracovali ľudia v Banskej Štiavnici a okolí v minulých storočiach.

Krátkosť celého dňa nám nedovolila mnohé miesta navštíviť, impozantnú Kalváriu, Starý či Nový zámok, mestské banské štôlne. Rovnako ako sme nemali čas vidieť štiavnické tajchy – sústavu jazierok na zachytávanie vody pre pohon banských zariadení, najznámejšie tajchy Počúvadlo, Evička, Klinger. Nevystúpili sme tiež ani na Sitno, bájny vrch nad Štiavnicou.

V Banskej Štiavnici a jej okolí sme strávili jeden krásny deň, niečo zaujímavé sme videli, niečo nové sme sa dozvedeli a možno sme našli inšpiráciu pre ďalšie návštevy tohto krásneho mesta.

Anka Zálešáková, členka ZO SZZ